

جلسه ۲۵۴
صورت مشروح مجلس
یوم یکشنبه هجدهم برج
حمل ۱۳۰۲ مطابق بیستم
شهر رجب ۱۳۴۱

مجلس دو ساعت قبل از ظهر
 بریاست آقای مدرس نایب رئیس
 تشکیل گردید
 (صورت مجلس یوم شنبه مفهم
 حمل را آقای امیر ناصر
 قرائت نمودند)

نایب رئیس - در صورت مجلس
 فرمایشی نیست ؟
 (گفته شد خیر)

نایب رئیس - صورت مجلس
 تصویب شد
 آقای حائری زاده
 (اجازه)

حائری زاده - این جمله بدیهی
 است که اساس مشروطیت غیر از شرکت
 دادن عامه در امور مملکت چیز دیگری
 نیست و فکر چند نفر را در حکومت شوروی
 نمیتوان بر یک عده و جماعتی تحمیل کرد و
 قانون اساسی این مسائل را کاملاً پیش
 بینی کرده و عامه مردم را در انتخابات
 مجلس شورای ملی شرکت داده است و هر
 دو سال یکمرتبه عامه مردم میتوانند نظر
 خودشان را در انتخابات اعمال کنند از آثار
 مشروطیت فقط میتوان در طهران امروزه
 را باسی سال پیش فرق گذاشت یعنی پنجاه
 سال قبل مردم یک طرز دیگری زندگانی
 میکردند و امروزه آن طرز از بین رفته و
 نزدیک به حکومت شوروی شده ولی در
 ولایات وقتی نگاه کنیم می بینیم از پنجاه
 سال قبل باینطرف آثار شرکت کردن
 عامه در امور جمهور ابدأ پیدانیست بلکه
 یک مظلومی هم بنام آزادی و مشروطیت
 در ولایات حکم فرماست در عصر استبداد
 یک نفر ماموری که از طرف دولت اعزام
 میشد برای وصول مالیات یا قضاوت یا
 تنظیمات و غیره بود و اگر آن مامور از
 فارتگری و سایر ترتیبات آتیه خودش را
 تامین میکرد پر دشوار نبود ولی امروز
 برای هر یک از شعب امور مملکتی یک مامور
 مخصوصی بولایات فرستاده اند بدون
 نگاهبان و مفتشی که در عملیات آنها نظارت
 بکنند دادرسی هم آنطوری که باید نمیشود
 و وسائش فراهم نیست ولی قانون اساس
 این جمله را پیش بینی کرده که در نقاط
 مراکز شهرها و ایالات و ولایات یک انجمن
 هائی باسم انجمن های ایالتی و ولایتی برای
 نظارت در عملیات مأمورین دولت تشکیل
 شود و آن انجمن باید طرف اعتماد اهالی
 باشد تا هم مردم بوسائل مختلفه نتوانند
 یک ماموری را هو کنند و هم مامور دولت
 از حدود خودش تخطی نکند امروزه یک
 نفر زارع سیرجانی که زندگانی او هزار
 تومان نمیشود یا نهصد تومان ظلم شده است

و اگر خواسته باشد تظلمات خودش را به
 سمع اولیای مرکز برساند (که آباتر تیب
 اثر بان داده شود یا نشود) باید مبالغ
 گزافی خرج کند عاقبت هم بجائی نرسد
 و بگویند هوچی است یا محرک دارد یا
 مغرض است ولی اگر در آن نقطه یک
 انجمن باشد بدون اینکه آن شخص متحمل
 خسارتی شود میتواند مطالب خود را بگوید
 و ثابت و مدلل کند که باو ظلم شده است
 بعلاوه دولت هم میتواند از همان مرکز
 رسمی تحقیق کند که صحت و سقم عرایض
 آن شخص را معلوم کند بعلاوه منافع
 دیگری هم این انجمن ها دارند
 مثلاً در بودجه مملکت نظر میکنند و
 ادارات ایالات و ولایات را در تحت نظر
 خود مرتب میکنند دیگر این بودجه های
 کج و معوج بمجلس نمایندگان و بعضی فواید
 دیگر هم دارد که محتاج بذکر نیست و همه آقایان
 میدانند در قانون اساسی هم چهار اصل هست که
 اشاره باین موضوع میکنند و آن اصل ۹۰ و ۹۱
 و ۹۲ و ۹۳ است که حدود اختیارات و لزوم
 آنها را در نقاط مختلفه تصریح میکند یک
 قانونی هم در مجلس اول گذشت در تاریخ
 ربیع الثانی ۱۳۲۵ با مضای اعلیحضرت هم
 رسیده است دارای ۱۲۲ ماده است راجع
 بانجمن های ایالتی و ولایتی و طرز تشکیل
 و حدود اختیارات و سایر تکالیف آنها را
 معین کرده است.
 در اوائل مشروطیت یکی دو مرتبه این
 انجمن ها تشکیل شد ولی در دوره فترت
 که قوانین را متروک گذاشته این قانون هم
 متروک ماند و در اوائلی که مجلس چهارم
 تشکیل شد از اطراف تلگرافات و مکاتیب
 زیادی رسید و از نبودن انجمن های ایالتی و
 ولایتی شکایت کرده و تقاضای تشکیل آنها
 میکردند و یک قسمت از تلگرافات یزد و
 اصفهان بتوسط بنده بود وقتی هم که در
 کمیسیون عرایض بودم خیلی عریضه و
 تلگراف راجع باین مطلب میرسد الان هم
 هست بدیهی است قوانینی که در مجلس
 اول نوشته شده و کلای این دوره آنها را
 محتاج جرح و تعدیل میدانند و در نظر گرفته
 که یک مطالعه در آن بشود و ثانیاً بعمل
 عمل و اجرا گذاشته شود یکی از آن قوانین
 قانون انتخابات بود یکی هم قانون انجمن
 های ایالتی و ولایتی یکی هم قانون انجمن
 های بلدی بود.
 برای قانون انتخابات کمیسیون خاصی
 تشکیل شد و چندین ماه هم زحمت کشید
 ولی تمام زحمات آنها بهدر رفت راجع به
 انجمن های ایالتی و ولایتی و بلدی هم مدتی
 کمیسیون داخله زحمت کشید تا یک زمینه
 تهیه کرد ولی از طرف دولت تقاضا شد که
 مطرح نشود و بتعمیق بیفتد و در حال
 این یک تاریخچه بود که عرض کردم قانون
 تامدنی که نسخ نشده است بقوت خودش
 باقی است.

مثل اینکه قانون انتخابات جدید که
 در مجلس مطرح شد و در چند ماده آنها
 مذاکراتی شد معیناً قانون قدیم چون هنوز
 نسخ نشده است بقوت خودش باقی است و
 انتخاباتی که انشاء الله امروزه و فردا شروع
 میشود مطابق همان قانون خواهد بود و
 بعقیده بنده باید سعی کرد که زودتر این
 انجمن ها تشکیل شود و عرض کردم
 تلگرافات و مکاتیب زیادی هم در این خصوص
 رسیده است مخصوصاً پست گذشته یک
 مکتوبی از یزد رسیده است که عده کثیری
 هم آنرا امضاء کرده اند و حقیقه با ما تعرض
 می کنند که شما غیر از تضييع وقت کار دیگری
 نمی کنید.
 (صحیح است)
 عریضه که بمقام مقدس مجلس نوشته اند
 قرائت کنم
 (ساحت مقدس دارالشورای
 کبرای ملی شیدالله از گانه)
 بعد از تقدیم ادعیه قلبیه بعرض میرسانم
 ملت ایران در نتیجه انقلابات و فداکاری ها
 و تحمل خسارات مادی و معنوی سفک دماء
 و هتک اعراض و خرابی بلاد فقط دلخوشی
 و تسکین قلب او بتحصیل قانون اساسی است
 که خونبهای ملت است و تماماً دارای کمال
 اهمیت ولی از نقطه نظر استفاده عمومی
 بعضی مهم تراند منجمه تاسیس انجمن ها
 ایالتی و ولایتی که از مواد قانون اساسی
 است و در نهایت درجه اهمیت است برای
 آنکه یگانه وسیله ایست که از تعديات و
 تجاوزات ادارات و مأمورین و مستخدمین
 دولتی جلوگیری میکند و تنها شاهد حاضر
 ناظر امین صدیقی است که تصدیق و تکذیبش
 در پیشگاه ملت و دولت رسماً مسوم و فواید
 لاتعد و لاتحصی داراست.
 متأسفانه چون ملت همیشه باید از
 تاسیسات و تشکیلات عام المنفعه محروم باشد
 و زمامداران امور همواره بلجام گسیخته گی
 و خودسری مایلند متدرجاً این اصل اصیل
 را از بین برده نسبتاً منسیاً قراردادند تعجب
 در اینست که و کلاء ملت و کرسی نشینان
 پارلمان که حافظ حقوق عامه و نگهبان
 قانون اساسی اند تا بحال که عمر نمایندگان
 آنها فریب باختتام است عطف توجه و
 بذل جهدی برای احیاء این ماده مرحومه
 قانون اساسی نفرموده اند برای ادا وظیفه
 و جانی و روسفیدی نزد موکلین خود لازم
 است این یاد کار را در مدت نمایندگی خود
 بجا بگذارند تا معلوم شود که جز منازعات
 شخصی یک خدمت اساسی هم برای ملت
 نموده اند.
 (عموم طبقات یزد)
 (۵ مه امهار ۱۵۲)
 اگر انجمن های ایالتی و ولایتی میبود
 بنده از انتخابات دوره پنجم ابدأ نگرانی
 نداشتم و مطمئن بودم که مأمورین دولت
 نمیتوانند فکر خود را بر مردم تحمیل کنند
 متأسفانه بد نیست در موقعی که آقای مستوفی-

الممالک میخواست بر گرام کابینه خود را
 تقدیم مجلس کنند یک کمیسیون از
 طرفداران خودش دعوت کرد که رفتند و
 آن بر گرام را نوشته و در آن جمعیتی که
 بنده بودم از نمایندگانی که بآن کمیسیون
 دعوت شده بودند استدعا کردم که
 راجع به صحنه و انجمن های ایالتی و ولایتی
 تذکری بدهند که آقای رئیس الوزرا این
 مسئله را پیش بینی کنند و آقای دولت آبادی
 و سپهدار هم که نماینده آن جمعیت بودند
 عرض کردم که آن شب هم مدتی اینجا
 ماندم تا آخر کمیسیون بعد سؤال کردم که
 آیا نظریه بنده تأمین شده است یا نه؟ آقای
 سپهدار فرمودند بدون اینکه بایشان مطلبی
 عرض کنم خود آقای مستوفی الممالک در
 یکی از مواد پروگرام شان تاسیس انجمن
 های ایالتی و ولایتی را معین کرده اند بنده
 رفتم بکمیسیون و خیلی اظهار املنان کردم
 متأسفانه وقتی پروگرام بمجلس آمد تردیدی
 در نوشتن آن حاصل شده بود ولی آقای
 رئیس الوزرا به بنده اطمینان دادند که اگر
 نوشته نشده مقصود شما تأمین خواهد شد
 و بنده منتظر بودم که هر چه زودتر امر به
 تشکیل انجمن های ایالتی و ولایتی داده شود
 که انتخابات در تحت نظر انجمن های
 ایالتی و ولایتی بجریان بیفتد و ما مطمئن
 باشیم و کلانگی که از برای دوره پنجم انتخاب
 میشوند نمایندگان حقیقی موکلین خودشان
 باشند و بمجلس حاضر شوند ولی حالاً متأسفانه
 موقع منقضی شده است و این انجمن ها
 تشکیل نشد و از فوایدش محروم ماندیم
 یکی از فواید عمده اش صحت جریان
 انتخابات و نظارت در آن بود که بر کسی
 پوشیده نیست مخصوصاً کسانی که مدت
 مدیدی در ولایات بوده اند و وضعیت رفتار
 مأمورین دولت را نسبت بمردم دیده اند در
 لزوم تشکیل انجمن های ایالتی و ولایتی
 تردیدی ندارند و بنده عقیده دارم از طرف
 مجلس بدولت تذکره داده شود که بحکام و
 مأمورین ایالات و ولایات امر بدهند که مقارن
 انتخابات مجلس شورای ملی مشغول انتخاب
 انجمن های ایالتی و ولایتی و بلدی هم بشوند
 و این قانون که تامدنی متروک مانده است
 لااقل در دوره چهارم مجلس بموقع عمل
 و اجرا گذاشته شود
 (صحیح است)
نایب رئیس - آقای مساوات در چه
 موضوع فرمایش دارید؟
مساوات - در این خصوص عرض
 ندارم.
هالك الشعراء - بنده راجع بانقلابات
 عریضی دارم
نایب رئیس - ممکن است تقاضا
 بفرمائید جزو دستور گذاشته شود، دستور
 امروز لایحه استخدام حکام معاکم عدلیه
 است.
نصرت الدوله - بنده در دستور
 عرضی دارم

نایب رئیس - بفرمائید
نصرت الدوله - میخواستم استدعا کنم راپورت کمیسیون، بوجه راجع باعانه اهالی ارومیه قبلاً جزو دستور شود چون خیلی مختصر است و چندان اشکالی هم ندارد.

نایب رئیس - در این خصوص مخالفی نیست؟
(گفته شد خیر)

نایب رئیس - پس بسواً لایحه راجع باعانه ارومیه جزو دستور میشود پس از آن لایحه استخدام قضات عدلیه بعد برقراری شهریه در حق ورثه مشاردیوان
(لایحه راجع به اعانه ارومیه بشرح ذیل قرائت شد)

در تعقیب خبر نمره ۶-۲۹ حوت سنه ماضیه راجع به تقاضای یکصد هزار تومان برای مصارف اصلاحات صفحه آذربایجان و نظر باینکه در مجلس مقدس نسبت بماده ۲ خبر مزبور اظهار شده بود کمیسیون بودجه باحضور آقای وزیرمالیه در تاریخ شنبه ۱۷ حمل جاری تشکیل گردید قبل از اینکه پیشنهاد های آقایان نمایندگان معترم نسبت بماده ۲ لایحه مزبوره مطرح شود آقای وزیرمالیه ماده ۲ لایحه را مسترد نمودند در اینصورت قانون اعتبار یکصد هزار تومان دارای ۲ ماده خواهد بود و ماده ۳ خبر ۶ بجای ماده ۲ محسوب میشود
(فیروز)

نایب رئیس - آقای آقا سید یعقوب مخالفند؟

آقا سید یعقوب - بلی
نایب رئیس - بفرمائید
آقا سید یعقوب - بنده آن روزی

که این مسئله مطرح بود عریض کردم ولی هنوز قانع نشده ام بنده راجع باین صد هزار تومان برای مساعدت به اهالی ارومیه کاملاً موافقم و حسن استقبال میکنم که مساعدتی با اهالی نقاط خراب و ویران ارومیه و سلماس و خوی و سایر نقاطی که از دست اشراخ خراب شده است بشود لکن در اول بنده اینجا فریاد زدم که این وجه باید در اول جدی داده شود نه حالا که تمام توجه شان سیاست است و باید یکنفر از طرف دولت بیاید اینجا بنشیند و بما اطمینان بدهد که حقیقتاً این پول بمصرف غارت زدگان میرسد و بدست اشخاصی که میخواهند این را وسیله نظریات سیاسی خودشان قرار بدهند نمیرسد بنده چون به عملیات این دولت اطمینان ندارم و مخالف با این دولت هستم عرض میکنم باید یکنفر از طرف دولت بیاید اینجا و اطمینان بدهد که این پول صرف قوای آن نقاط میشود و بمصرف دیگری نمیرسد بنده چون در اقلیت هستم و اعتماد باین دولت ندارم میگویم باید دولت بیاید و در مجلس اطمینان کامل بدهد که این پول را بمصرف خودش

میرساند و حقیقتاً صرف بینوایان آذربایجان خواهد نمود چون تاکنون همه چیزی نشنیده ام و قانع نشده ام مخالف هستم
نصرت الدوله مخبر - اول باید دید مذاکراتی که میشود در چه موضوع است در موادی که رأی داده شده است و این مذاکرات امروز را باید اینطور تلقی کرد که شوردر کلیات آخر است
(صحیح است)

و بعد از این مذاکرات باید رأی گرفته شود از این مقدمه که گذشتیم همانطور که آقای آقا سید یعقوب فرمودند من در اقلیت هستم بنده هم در اقلیت هستم و همانطور که گفته شد ما در قضایای مملکت نظر مخالفی نداریم و بنده هم اداء وظیفه مخبری را میکنم و جواب فرمایشات شما را سابقاً داده ام این وجه از نقطه نظر احتیاجاتی است که سابقاً در مجلس ذکر شده است و این وحشتی که آقای آقا سید یعقوب دارند که این وجه بمصرف خودش میرسد یا نمیرسد؟ این وحشت در هر مورد برای هر خرجی ممکن است بیش بیاید و اگر باید جلو گیری بشود از تمام باید جلو گیری بشود نه در این قضیه مخصوص و بهترین وسیله که نظریات عموم را در این قضیه تأمین میکند این است که یکی از مستخدمین امریکائی را مخصوصاً مأمور تقسیم این پول کرده اند و بنده قطع دارم این پولی را که مجلس تصویب میکند و دولت میپردازد این شخص نخواهد گذاشت که این وجه از مجرای خودش منحرف بشود و بمصرف دیگر برسد باین جهت تصور میکنم بیش از این نباید این لایحه را تعویق انداخت چون مستخدم امریکائی مدتی است معطل همین مسئله است و ارومیه بی های بدبخت هم در زحمت و سختی هستند
(صحیح است)

جمعی از نمایندگان - مذاکرات کافی است.

نایب رئیس - يك اصلاحی رسیده است نمیدانم مورد دازد یا نه؟
(بشرح آتی خوانده شد)

بنده پیشنهاد میکنم بعنوان تبصره در ضمیمه ماده ۱ بجای جمله نقاط آذربایجان ذکر شود نواحی غارت (زده ارومیه و خوی و سلماس و سلدوز و انزاب)
(محمد ولی)

مخبر - بنده این اصلاح را از طرف کمیسیون قبول میکنم و اگر اجازه میفرمائید سلدوز هم اضافه شود

نایب رئیس - این اصلاح را قبول میکنید؟

مخبر - اینجا چون بعضی از آقایان اشکال کردند که قبلاً بماده اول رأی داده شده و حالا مذاکره در کلیات است و نمیشود این اصلاح را در ضمن آن ماده گنجانند ممکن است بعنوان ماده الحاقیه یا تبصره

پیشنهاد نمایند که در ذیل ماده اضافه شود و اینکه عرض کردم از طرف کمیسیون قبول میکنم برای این است در موقعی که این مسئله در کمیسیون مطرح بود دولت و کمیسیون با این نظر موافق بودند که این وجه اعقبار برای صفحات غارت زده است و محل تردیدی هم نیست حالا پس از این مذاکرات خوب است آقایان قانع شده و تبصره یا ماده الحاقیه پیشنهاد نمایند که بکدام نقاط برسد

محمد ولی میرزا - به پیشنهاد بنده بعنوان ماده الحاقیه رأی بگیرید لفظ سلدوز را هم اضافه نمائید.

نایب رئیس - يك پیشنهاد دیگری مرقوم فرمائید بعنوان ماده الحاقیه. آقای مساوات
(اجازه)

مساوات - بعنوان ماده الحاقیه نمیشود چون مغیر ماده اول میشود. در ماده اول نوشته شده است (صفحات آذربایجان) حالا باید در تبصره معین شود که مراد از صفحات آذربایجان که در ماده اول ذکر شده ارومیه و سلدوز و فلان و فلان است بعنوان ماده الحاقیه نمیشود نوشت و برخلاف ماده اول میشود

نایب رئیس - آقای شیخ الرئیس
(اجازه)

شیخ الرئیس - بطوری که آقای مساوات فرمودند نبی شود و باید بطور ماده الحاقیه نوشته شود بدلیل اینکه شرحی که پیشنهاد نموده اند مغیر معنی ماده اول است و در صورتیکه بعنوان تفسیر نوشته شود باید بطور تبصره نوشته شود ولی چون معنی ماده اول را تغییر میدهد بعقیده بنده باید بعنوان ماده الحاقیه نوشته شود

نایب رئیس - این فرمایشی که فرمودید يك دلیلی نبود که حتماً ماده الحاقیه باشد.

شیخ الرئیس - باریض بنده درست التفات نفرمودید عرض کردم اگر بعنوان تبصره نوشته شود با ماده اول که تصویب شده مخالف است و بنده با تبصره مخالف هستم چون صفحات آذربایجان که در ماده اول نوشته شده بطور عموم است و نمیشود تفسیر نمود که مراد از صفحات آذربایجان ارومیه و سلدوز و سلماس و غیره است چون معنی ماده اول را تغییر میدهد باید بعنوان ماده الحاقیه نوشته شود

نایب رئیس - آقای ارباب کیخسرو
(اجازه)

ارباب کیخسرو - بنده کمان میکنم اگر بطور ماده الحاقیه باشد متناقض است با ماده اول و باید يك تبصره در آخر آن اضافه شود که مقصود از صفحه آذربایجان فلان نقطه است
(صحیح است)

نایب رئیس - تبصره پیشنهادی آقای

مساوات قرائت میشود
(بشرح ذیل قرائت شد)

تبصره - مقصود از صفحه آذربایجان در ماده اول عبارت از صفحات غارت زده سلدوز انزاب و سلماس و قسمتی از قراغوی میباشد
نایب رئیس - آقای مخبر این تبصره را قبول میفرمائید؟

نصرت الدوله (مخبر) - بنده با علاوه کردن صفحات غارت زده موافقم
نایب رئیس - پیشنهاد آقای ولی میرزا قرائت میشود
(بشرح آتی قرائت شد)

بنده پیشنهاد میکنم بعنوان تبصره در ضمیمه ماده (۱) بجای جمله (نقاط آذربایجان) ذکر شود نواحی غارت زده (ارومیه خوی و سلماس و سلدوز و انزاب)
(محمد ولی)

نایب رئیس - این پیشنهاد که آقای محمد ولی میرزا نوشته اند تبصره نیست آقای حاج شیخ اسدالله
(اجازه)

حاج شیخ اسدالله - بنده خیلی تعجب می کنم نگرانی آقایان از چه جهت است؟ مخصوصاً کثرت مجلس که بدولت اعتماد دارند. بنده اگر بیکتدیری نگران باشم محل کلام نیست ولی نمیدانم چرا آقایان اکثریت اینقدر نگران هستند؟ دولت برای نقاطی که در آذربایجان دچار يك خرابیها و يك غارتها می شده اند يك اعتباری خواسته و لازم دانسته است که بمصرف تعمیرات آن صفحات برساند متأسفانه بعد از چندین جلسه که مذاکره می کنیم همینکه موقع رأی دادن می شود بواسطه ماده الحاقیه یا تبصره دست و پای دولت و آن مأمور امریکائی که مأمور است بآنجا برود می بندیم ولی باید دانست که آن مأمور امریکائی که به آنجا میرود تحقیق می کند تقیث می کند و می بیند هر محلی که محتاج بمساعدت است به آن محل تقسیم می کند و بعینده بنده دیگر محتاج بماده الحاقیه و تبصره نیست باید دولت هم دستش باز باشد و در عملیات خودش آزاد باشد این است که بنده این تبصره و این مذاکرات را زیاد میدانم و عقیده ام این است همان ماده اول که مجلس تصویب کرده کافی است و دیگر مذاکراتی لازم ندارد

نایب رئیس - آقای باغبان آنکه مخبر قبول کردند

مخبر - بنده هیچکدام از این دو تبصره که خوانده شد قبول نکردم آن پیشنهادیکه در اول قرائت شد حاضر بودم قبول کنم ولی بعد بنیاشد بصورت دیگری نوشته شود و بنده نمی توانم آنرا قبول کنم.

(جمعی گفتند - رأی بگیرید
مذاکرات کافی است)

نایب رئیس - آقای محمد ولی میرزا
(اجازه)

محمد ولی میرزا - اینکه آقایان میفرمائید برای آذربایجان و نقاط مغربه مأموری معین شده و تقسیم این وجه بنظر

آن مأموروا گذار کرده این اشتباه است از اول مذاکراتی که در مجلس میشده است این بوده که این وجه برای اردبیل و خوی و سلماس و انزاب و سنندز تخصیص داده شود چه ارتباطی بنقاط مغروبه خلخال اردبیل مشکین یا سایر نقاط آذربایجان دارد ؟ البته تمام نقاط آذربایجان مغروبه است ولی آیا میشود با صد هزار تومان تمام نقاط مغروبه آذربایجان را اصلاح و تعمیر کرد ؟ این صد هزار تومان را که مجلس شورای ملی تصویب کرده است مختص نواحی غارت زده ارومیه سلماس و انزاب است که بمصرف اهالی آنجا ها برسد و هیچ عنوان خلخال و مشکین و اردبیل و غیره نبوده ولی اشکال این است که آن مأموری که برای تقسیم این وجه بان صفحات میروید دچار زحمت میشود چون ممکن است با وفشار بیایزند که باید با تمام مساعدت بشود و ابداً حدودی هم برای این مساعدت گذاشته نشده است و اگر این ماده هم بطور مطلق بگذرد از تمام نقاط آذربایجان تقاضا میشود و درخواست میکنند که باید بما هم مساعدت شود و بقیه بنده عملی نخواهد بود (جمعی گفتند - مذاکرات نایب رئیس - آقای مساوات (اجازه) مساوات - پیشنهاد آقای محمدولی میرزا رای بگیرد بعد بنده نسبت به پیشنهاد نایب رئیس - پیشنهادها یکی است مساوات - توضیح بنده نسبت به پیشنهاد این است همانطور که آقای محمد ولی میرزا فرمودند مقصود اعتماد و عدم اعتماد نیست مقصود محدود کردن مصرف این پول است . چون این صد هزار تومان را که تمام آنها تعمیم نداده اند و این مبلغ هم تکافو بتمام آنها نمیکند و مأمورین از این حیث در زحمت می افتند باید معین کرد که این صد هزار تومان متعلق بسنه ایت ثبیل است و مخصوص این محلها نیست که در این دفعه اخیر مغروبه شده اند و الا مشکین و اردبیل و خلخال خیلی پیش از این مغروبه شده و باید در مقابل اینها خرج شود تا آنجاها آباد گردد نایب رئیس - آقای شیخ الرئیس (اجازه) شیخ الرئیس - علت مخالفت بنده باین جهت است که ملاحظه فرمودید ما مقصودی بآب و خاک مخصوص ارومیه یا نقطه دیگر نداریم مقصود ما آسایش جمعی بود چون یک قسمت از اهالی آذربایجان غارت زده هستند و ما هیچ نظر خصوصی بارومیه نداریم حالا دولت صلاح دانسته که بتمام نقاط آذربایجان برسد ما باید همانطور تصویب کنیم و اگر کم است و تکافو نمی کند صد هزار دوست هزار سیصد هزار تومان دیگر پیشنهاد میکند چنانچه دولت سابق یک کرور پیشنهاد کرده بود و دولت فعلی کسر کرده

و صد هزار تومان پیشنهاد کردند و مجدداً عرض میکنم ما این اختصاصها و تبعیضها را قائل نشده و مقصود ما این بود که مطابق پیشنهاد دولت اینوجه بتمام نقاط غارت شده آذربایجان برسد و از این جهت بنده با این اختصاص مخالف هستم نایب رئیس - آقای مغیر اظهار داشتند که اگر (در صفحات غارت زده) اضافه شود این پیشنهاد را قبول می کنیم . باین اضافه کسی مخالف نیست ؟ (اظهاری نشد) نایب رئیس - با این اضافه فرانت می شود : (شرح ذیل خوانده شد) تبصره - مقصود از صفحه آذربایجان در ماده اول عبارت از صفحات غارت زده ارومیه و سنندز و انزاب و سلماس و قسمتی از قراخوی می باشد نصرت الدوله مخبر - بنده قبول می کنم نایب رئیس - زای میگیریم باصل لایحه . . . آقاسید یعقوب - بنده هم پیشنهادی تقدیم کرده ام نایب رئیس - پیشنهاد شما متعلق باینجا نیست بلکه کلیه مخارج مملکتی را باید اینطور صورت خرج داد . ربطی باین لایحه بخصوص ندارد مع ذلك می خواهم فرانت شود می شود آقاسید یعقوب - بلی مخصوصاً باید فرانت شود (پیشنهاد آقای آقاسید یعقوب (شرح آتی خوانده شد) بنده پیشنهاد می کنم که صورت خرج به کمیسیون بودجه مجلس فرستاده شود (یعقوب الموسوی) نایب رئیس - عرض کردم این پیشنهاد را جمع بملکت را باید بکمیسیون بیاورند . رای میگیریم باصل لایحه آقایان موافقین ورقه سفید خواهند داد . مساوات - عقیده بنده این است که اول به تبصره رای بگیرد بعد بکلیه لایحه . نایب رئیس - رای میگیریم به تبصره آقایانی که تصویب میکنند قیام فرمایند . (اغلب قیام نمودند) نایب رئیس - تصویب شد رای میگیریم باصل لایحه آقایانی که موافقت ورقه سفید خواهند داد ؟

و صد هزار تومان پیشنهاد کردند و مجدداً عرض میکنم ما این اختصاصها و تبعیضها را قائل نشده و مقصود ما این بود که مطابق پیشنهاد دولت اینوجه بتمام نقاط غارت شده آذربایجان برسد و از این جهت بنده با این اختصاص مخالف هستم نایب رئیس - آقای مغیر اظهار داشتند که اگر (در صفحات غارت زده) اضافه شود این پیشنهاد را قبول می کنیم . باین اضافه کسی مخالف نیست ؟ (اظهاری نشد) نایب رئیس - با این اضافه فرانت می شود : (شرح ذیل خوانده شد) تبصره - مقصود از صفحه آذربایجان در ماده اول عبارت از صفحات غارت زده ارومیه و سنندز و انزاب و سلماس و قسمتی از قراخوی می باشد نصرت الدوله مخبر - بنده قبول می کنم نایب رئیس - زای میگیریم باصل لایحه . . . آقاسید یعقوب - بنده هم پیشنهادی تقدیم کرده ام نایب رئیس - پیشنهاد شما متعلق باینجا نیست بلکه کلیه مخارج مملکتی را باید اینطور صورت خرج داد . ربطی باین لایحه بخصوص ندارد مع ذلك می خواهم فرانت شود می شود آقاسید یعقوب - بلی مخصوصاً باید فرانت شود (پیشنهاد آقای آقاسید یعقوب (شرح آتی خوانده شد) بنده پیشنهاد می کنم که صورت خرج به کمیسیون بودجه مجلس فرستاده شود (یعقوب الموسوی) نایب رئیس - عرض کردم این پیشنهاد را جمع بملکت را باید بکمیسیون بیاورند . رای میگیریم باصل لایحه آقایان موافقین ورقه سفید خواهند داد . مساوات - عقیده بنده این است که اول به تبصره رای بگیرد بعد بکلیه لایحه . نایب رئیس - رای میگیریم به تبصره آقایانی که تصویب میکنند قیام فرمایند . (اغلب قیام نمودند) نایب رئیس - تصویب شد رای میگیریم باصل لایحه آقایانی که موافقت ورقه سفید خواهند داد ؟

و صد هزار تومان پیشنهاد کردند و مجدداً عرض میکنم ما این اختصاصها و تبعیضها را قائل نشده و مقصود ما این بود که مطابق پیشنهاد دولت اینوجه بتمام نقاط غارت شده آذربایجان برسد و از این جهت بنده با این اختصاص مخالف هستم نایب رئیس - آقای مغیر اظهار داشتند که اگر (در صفحات غارت زده) اضافه شود این پیشنهاد را قبول می کنیم . باین اضافه کسی مخالف نیست ؟ (اظهاری نشد) نایب رئیس - با این اضافه فرانت می شود : (شرح ذیل خوانده شد) تبصره - مقصود از صفحه آذربایجان در ماده اول عبارت از صفحات غارت زده ارومیه و سنندز و انزاب و سلماس و قسمتی از قراخوی می باشد نصرت الدوله مخبر - بنده قبول می کنم نایب رئیس - زای میگیریم باصل لایحه . . . آقاسید یعقوب - بنده هم پیشنهادی تقدیم کرده ام نایب رئیس - پیشنهاد شما متعلق باینجا نیست بلکه کلیه مخارج مملکتی را باید اینطور صورت خرج داد . ربطی باین لایحه بخصوص ندارد مع ذلك می خواهم فرانت شود می شود آقاسید یعقوب - بلی مخصوصاً باید فرانت شود (پیشنهاد آقای آقاسید یعقوب (شرح آتی خوانده شد) بنده پیشنهاد می کنم که صورت خرج به کمیسیون بودجه مجلس فرستاده شود (یعقوب الموسوی) نایب رئیس - عرض کردم این پیشنهاد را جمع بملکت را باید بکمیسیون بیاورند . رای میگیریم باصل لایحه آقایان موافقین ورقه سفید خواهند داد . مساوات - عقیده بنده این است که اول به تبصره رای بگیرد بعد بکلیه لایحه . نایب رئیس - رای میگیریم به تبصره آقایانی که تصویب میکنند قیام فرمایند . (اغلب قیام نمودند) نایب رئیس - تصویب شد رای میگیریم باصل لایحه آقایانی که موافقت ورقه سفید خواهند داد ؟

را در نظر گرفت و یکساله تصویب کرد نادر سال آتی به نظر اساسی اتخاذ نماید و این صورت شهری را از میان ببرد و در تحت قانون استخدام یا قانون دیگری یک اصلی اتخاذ کنند . حالا بنده میبینم باز بعنوان مختلفه پیشنهاد هامی شود و منحصر باین یکی نیست و چندین پیشنهاد در کمیسیون هست راجع باشخاص مختلفه که بعنوان استحقاق و یا بعنوان اینکه زمانی خدمت کرده و آن هم غیر معلوم است مخالف هستم که باین اشخاص شهری و حقوق داده شود و با استحقاق تنها میشود یک شهری و حقوقی برای اشخاص برقرار نمود و راجع باین حقوق بخصوص که مطرح است بنده نمیدانم مشار دیوان چه خدمتی کرده چه صدماتی متحمل شده است ولی تکذیب هم نمیکند چون اطلاع ندارم و اساساً نباید نقطه نظر مجلس از تصویب شهری یا مستمیری نظر شخص باشد اگر مجلس در نظر دارد مثل دوره فترت شهری تصویب نماید عیبی ندارد و اگر این نظر را ندارد و باید هرچه شهری بر قرار میکند مطابق با قانون استخدام باشد و یا یک اصل مسلمی در نظر بگیرد که در تحت آن اصل این اقدام گنجانده شود اگر غیر از این ترتیبات باشد بنده مخالف . **اقبال السلطان** - اجازت میفرمائید به عنوان مخبری دفاع کنم . نایب رئیس - بفرمائید **اقبال السلطان** - منشی کمیسیون - چون آقای مخبر تشریف ندارند و مطمئن نیستم که تشریف بیاورند لهذا توضیحاً برای اطلاع خاطر آقایان عرض میکنم که این شهری که برای ورتنه مشار دیوان تقاضای تصویب آن از مجلس شده است شهری تازه نیست سال گذشته از وزارت مالیه وقتی صورت شهری را به مجلس آوردند و مطرح مذاکره بعد از آن وزارت مالیه نوشت که شهری مشار دیوان از قلم افتاده است و چون از قلم افتاده بود مجدداً وزارت مالیه پیشنهاد کرد که این قلم از تصویب مجلس بگذرد که مثل سایر شهری هائی که در حق دیگران برقرار بوده و داده از این یک قلم هم داده شود در این شهری تازه نیست فقط از قلم افتاده و مجدداً دولت پیشنهاد نموده و آمده به کمیسیون و کمیسیون هم آنرا تصویب نمود . (یکی گفت صحیح است) نایب رئیس - آقای حاج شیخ اسدالله (اجازه) حاج شیخ اسدالله - راجع شهری هائی که چندی قبل مطرح بود چه در کمیسیون و چه در مجلس مذاکرات طولانی شد و اگر آقایان نظر داشتند که این اصول شهری را کم کم از میان بردارند و مطابق قانون استفاده بایک طرز قانونی دیگری بجهت ورتنه مستخدمین مستمیری برقرار شود و آن شهری هائی که در سته ماضیه تصویب شد برای مشکلاتی بود که مجلس را دچار کرده بود ولی در همان موقع مجلس این مطالب

را در نظر گرفت و یکساله تصویب کرد نادر سال آتی به نظر اساسی اتخاذ نماید و این صورت شهری را از میان ببرد و در تحت قانون استخدام یا قانون دیگری یک اصلی اتخاذ کنند . حالا بنده میبینم باز بعنوان مختلفه پیشنهاد هامی شود و منحصر باین یکی نیست و چندین پیشنهاد در کمیسیون هست راجع باشخاص مختلفه که بعنوان استحقاق و یا بعنوان اینکه زمانی خدمت کرده و آن هم غیر معلوم است مخالف هستم که باین اشخاص شهری و حقوق داده شود و با استحقاق تنها میشود یک شهری و حقوقی برای اشخاص برقرار نمود و راجع باین حقوق بخصوص که مطرح است بنده نمیدانم مشار دیوان چه خدمتی کرده چه صدماتی متحمل شده است ولی تکذیب هم نمیکند چون اطلاع ندارم و اساساً نباید نقطه نظر مجلس از تصویب شهری یا مستمیری نظر شخص باشد اگر مجلس در نظر دارد مثل دوره فترت شهری تصویب نماید عیبی ندارد و اگر این نظر را ندارد و باید هرچه شهری بر قرار میکند مطابق با قانون استخدام باشد و یا یک اصل مسلمی در نظر بگیرد که در تحت آن اصل این اقدام گنجانده شود اگر غیر از این ترتیبات باشد بنده مخالف . **اقبال السلطان** - اجازت میفرمائید به عنوان مخبری دفاع کنم . نایب رئیس - بفرمائید **اقبال السلطان** - منشی کمیسیون - چون آقای مخبر تشریف ندارند و مطمئن نیستم که تشریف بیاورند لهذا توضیحاً برای اطلاع خاطر آقایان عرض میکنم که این شهری که برای ورتنه مشار دیوان تقاضای تصویب آن از مجلس شده است شهری تازه نیست سال گذشته از وزارت مالیه وقتی صورت شهری را به مجلس آوردند و مطرح مذاکره بعد از آن وزارت مالیه نوشت که شهری مشار دیوان از قلم افتاده است و چون از قلم افتاده بود مجدداً وزارت مالیه پیشنهاد کرد که این قلم از تصویب مجلس بگذرد که مثل سایر شهری هائی که در حق دیگران برقرار بوده و داده از این یک قلم هم داده شود در این شهری تازه نیست فقط از قلم افتاده و مجدداً دولت پیشنهاد نموده و آمده به کمیسیون و کمیسیون هم آنرا تصویب نمود . (یکی گفت صحیح است) نایب رئیس - آقای حاج شیخ اسدالله (اجازه) حاج شیخ اسدالله - راجع شهری هائی که چندی قبل مطرح بود چه در کمیسیون و چه در مجلس مذاکرات طولانی شد و اگر آقایان نظر داشتند که این اصول شهری را کم کم از میان بردارند و مطابق قانون استفاده بایک طرز قانونی دیگری بجهت ورتنه مستخدمین مستمیری برقرار شود و آن شهری هائی که در سته ماضیه تصویب شد برای مشکلاتی بود که مجلس را دچار کرده بود ولی در همان موقع مجلس این مطالب

بناشد نوشته شود برای اینکه بعضی عقیده داشتند از اول سته ماضیه تصویب شود و بعضی دیگر از اول هذاه السنه معلوم نشد رای بکدام یک داده میشود خوب است تصریح بفرمائید . **نایب رئیس** - مسئله متعلق بسنه ماضیه بود و بنده عرض کردم مذاکرات کافی است و آقایان فرمودند کافی است و پیشنهادی هم در خصوص هذاه السنه نشده است اگر پیشنهادی دارید بفرمائید تا در آن مذاکره شود . **ارباب کیخسرو** - بنده پیشنهادی نداشتم مقصود این بود که تصریح شود چون اینجا نوشته هذاه السنه ایت ثبیل در این عبارت غلط است **نایب رئیس** - مقصود سنه ماضیه است اصلاح میشود . (لفظ هذاه السنه بسنه ماضیه تبدیل و در آن خصوص اخذ آراء بعمل آمده و آقایان منتصر الملک و امیر ناصر استخراج نمودند نتیجه بقرار ذیل حاصل شد) عده حضار ۷۶ ورقه سفید علامت قبول ۴۱ **نایب رئیس** - شهری ورتنه مرحوم مشار دیوان با کثرت تصویب شد لایحه استخدام مأمورین عدلیه مطرح است . (جمعی - گفتند وقت گذشته است) **معاون وزارت پست و تلگراف** - بنده برای جواب سئوال آقای کازرونی حاضر . **نایب رئیس** - بناء علیهذا لایحه را عنوان نکنیم . **نایب رئیس** - آقای کازرونی سئوال تان را بفرمائید . **آقامیرزا علی کازرونی** - بنده سابقاً سئوال خود را کرده ام حالا باید جواب بدهم . **معاون وزارت پست و تلگراف** - سابقاً وزارت پست و تلگراف کتتراتی داشت با ارباب بهمن بدست سه سال در پانزدهم حوت تخاقوی ثبیل این کتترات منقضی شده و پس از آن اعلان مناقصه در روزنامه ها منتشر شد که اداره پست برای یک مدت معینی با یک شرایطی کتترات میدهد ولی در آن مدتی که مقرر شده بود کسی حاضر نشد و پیشنهادی ندادند وقتی که پیشنهاد ندادند وزارت پست و تلگراف هم نمیتوانست راه را بلا تکلیف بگذارد این بود که رئیس دائره حمل و نقل دولتی آقای پهلوی داوطلب شدند که من راه را اداره میکنم باهی هزار تومان در صورتی که سابق ماهی پنج هزار تومان بود و برای اینکه نباشد اداره راه را معوق گذاشت باین مناسبت راه را باو واگذار کردند که اداره کند و نه ماه تومان و در ضمن یک مخارج هم میکرد و اثاثیه از جای دیگر میآورد و مطابق صورتی

که در وزارت پست و تلگراف هست مبلغ هفتاد هزار تومان در اداره حمل و نقل نه ماهه خرج کرده است و پنجاه هزار تومان عایدش شده پس بیست هزار تومان خرج علاوه شده است در بیست و دوم عقرب سته ماضیه بموجب تصویب نامه که از هیئت وزراء صادر شده و حاضر است اینطور تصویب شده که اداره حمل و نقل مجدداً بارباب بهمن داده شود بهای چهار هزار و پانصد تومان که این مبلغ در ماه باو داده شود معلوم است تصویب نامه هیئت دولت در وزارتخانه باید اجرا شود و این تصویب نامه را آوردند وزارت پست و تلگراف و بموقع اجرا گذاشته شد بعد ارباب بهمن گفت اثاثیه که در راه دارند یک مقدارش را بمن بفرشید و از باب کتترات من متدرجاً کسر کنید سی و پنج کند اسب و ده عدد گاری و آنچه علیق موجود بوده مبلغ هجده هزار تومان تقدیم کردند و باو واگذار نمودند که ماهی هفتصد و پنجاه تومان از حقوق او ماه بماه کسر کنند تا تمام شود و در کتترات او هم که بموجب همان تصویب نامه پنج ساله منعقد شده تصریح میکند که در ازاء خسارت باو داده شده و خاراتی هم که ادعا میکرد بر وزارت پست و تلگراف بود نه بر وزارت پست و تلگراف میکند که این کتترات بموجب ادعای خسارتی است که از وزارت فوائد عامه داشتم و یک قسمت دیگر از سئوال ایشان راجع باین بود که سی و شش هزار تومان پول گرفته در کتترات ارباب بهمن در ماده ۳۳ منبوسه که مدیر راه اگر برای تهیه علیق از جانی پول فرض کند و تا دولت حقوق کتتراتی خود را حواله کند بیک محل اداره باید قبول کند و همین ماده است که ارباب بهمن مدرک قرارداد داده و سی و شش هزار تومان از بانک (۱ تومان) گرفته و رئیس پست هم باتکیه به همین ماده وزارت پست و تلگراف نوشته و وزیر وقت هم اجازه داده که ماهی سه هزار تومان که دولت حقوق کتتراتی او میشود تا مدت یک سال بپردازند تا تمام فرض تادیه شود و این هم اسنادش که در دست است **نایب رئیس** - آقای کازرونی (اجازه) **آقا میرزا علی کازرونی** - رندان اساس میکند آنجاها اند چنانکه آقا اظهار کردند راه در ماهی هزار تومان اداره میشد بعد داده اند بارباب بهمن بهای چهار هزار و پانصد تومان قانون میگوید معاملات دولتی را بایستی اعلان کنند و بنافصه بگذارند اینجا گویا خواسته اند تفرقی کنند بجزایزه گذارده اند چندان تفرقی هم نکرده و برای اینکه این مطلب یک نواقصی داشته آمده اند و گفته اند هر قدر هم پول خواست بگیرد در صورتی که این شخص باید اعتبار بدهد و این مسئله برعکس شده و در هر صورت علاوه از آنکه این کار را کرده اند

آمده اند اثابیه دولت راهم هر طور او خواسته قیمت کرده و باو داده اند که برور از او بگیرند و معلوم نیست که اگر بعد از چندی مال دولت از بین رفت از که باید بگیرند و اگر چنانچه پولی که گرفته و خرج کرده از او مطالبه کنند از کی باید گرفته شود؟ البته از دولت ابد مدت باید گرفته شود و هیچ جای تردید نیست.

و دیگر علاوه از این ماهی چهار هزار و پانصد تومان ماهی پانصد تومان هم اضافه بارهایی است که علاوه بر این مبلغ معینی که در کتوراتش ذکر شده باید باو تادیه کنند که روی هم پنجهزار تومان در ماه و بالاخره در مدت پنجسال و دو بیست و چهار هزار تومان بردوات تحمیل شده است و اما در خصوص ادعای ارباب بهمن بنده خودم طرفدار بودم و تعقیب میکردم وزارت فوائد عامه را که اگر ادعائی ارباب بهمن دارد کمیسیون تشکیل بدهند و آن کمیسیون رسیدگی و حکمیت کند بالاخره آن کمیسیون تشکیل شد و حکم کرد باید ادعای ارباب بهمن را تأدیه کنند و همان را ارباب بهمن مدرک قرارداد داده و ادعا میکرد بناء علیهذا آقایان تصدیق میفرمایند که این معامله از اول تا آخرش باطل است و یک تحمیلی است نسبت بدولت و بنده استدعا میکنم از طرف وزارت پست انقائی این کتورات به قوریت اعلان داده شود و آنوقت بمناقصه بگذارند و هرطوری که قانون اجازه میدهد رفتار نمایند

شیخ الاسلام - يك اخطار نظامنامه دارم .

نایب رئیس - بفرمائید
شیخ الاسلام - فرمایشاتی که آقای کازرونی کردند اینها سؤال نبود بلکه يك استیضاح شدید الهی بود

(همه و هباهو)
شیخ الاسلام - آقای نایب رئیس مجلس را نظم بدهید این حرکات چیست که آقایان میکنند بالاخره يك حکمی کردند از طرف خودشان که بروند و این کتورات را الغاء کنند و مجلس هم ساکت بود

معاون وزارت پست و تلگراف - این مسائلی را که اظهار نمودند در کابینه سابق بوده است و باین کابینه مربوط نیست باید این اشتباه را رفع کرد ارباب بهمن يك ادعائی از دولت داشتند و دولت برای اینکه رفع ادعای او را بکنند این راه را باین ترتیب با او معامله کرده و گرنه البته مقتضی این بود وقتی که میخواسته اند این راه بدهند اعلان مناقصه بدهند و بازم عرض میکنم که دولت برای اینکه او را ساکت کند این مبلغ را در راه برای او برقرار نموده و باین معامله کرده است

نایب رئیس - آقای مستشار السلطنه (اجازه)
مستشار السلطنه - بنده راجع باین

موضوع عرضی ندارم
نایب رئیس - آقای حاج میرزا مرتضی (اجازه)
حاج میرزا مرتضی - بنده در يك ماه و نیم قبل سؤالی از وزیر مالیه کردم راجع بلطفعلی خان رئیس مالیه کرمان میخواستم ببینم برای جواب حاضرند یا خیر
وزیر مالیه - بنده سابقه ندارم

نایب رئیس - آقای ملك الشعراء اجازه خواسته بودید در آخر جلسه فرمایشی بفرمائید
ملك الشعراء - بادر نتیجه اظهارات آقایان

نمایندگان محترم با بر حسب احساس شدن تعویق یکی از مواد قانونی ، هر چه هست فرمان انتخابات دیروز منتشر شد همانطور که چند روز قبل در مجلس گفته شد دولت در باب اعلان انتخابات خیلی بمسامحه و تأمل مبادرت ورزید و با وجود این تأمل و تعلل بی مورد باز اگر دولت وقت را معتم میسرمد مراعات کمی مدتی را که با آخر دوره باقی مانده است مینمود و باز هم تعلل و تعویق را در ضمن اعلان انتخابات قابل نمیشد بهتر بود ولی متأسفانه در ذیل فرمان اعلی حضرت همایونی که بر طبق مواد قانونی و بر طبق جریان حقیقی قانون مسوده شده است و هم چنین در ذیل اخطاریه و اعلامیه ریاست وزراء اعلانی از طرف وزارت داخله شده است که بعقیده بنده خیلی نظر زن و فوق العاده بیفائده است حالا نمیدانم شرحی که در ذیل این فرمان نوشته شده با تصویب هیئت دولت بوده یا نه قصد هم ندارم که حمله و تعرضی بخصوص از طرف بنده نسبت بدولت بشود زیرا در هر صورت بهیئت دولت ایراد و اعتراض وارد است و چه چرا بجای اینکه در اول حمل اعلان کنند بیان زده اند انداخته فقط ایراد بنده با اعلامیه وزارت داخله است که مینویسند (نظر بصدر فرمان همایونی و وصول تعلیمات مقام محترم ریاست وزراء عظام بمعمولت اعلام میدارد که بانهایت سرعت و دقت در امر انتخابات دوره پنجم تقنینیه اقدام نموده از حقوق ملیه خود در حدود قانون انتخابات بر خوردار شوند) تا اینجا صحیح و بر حسب فرمول و طرز معمول است

از اینجا بعد وزارت داخله عبارتی نوشته است که بهیچ وجه قانون و حقوق عمومی باو حق نمیداده است چنین عبارتی بنویسند مینویسد

(توضیح آنکه انجمن نظارت در تهران در ۲۷ شعبان و در ولایات و ایالات بعد از رسیدن دستور العمل اوراق راجع بان انتخابات تشکیل خواهد شد . این عبارت بچندین جهت بکلی بی معنی و بر خلاف قانون است زیرا حالا که دولت پانزده روز اعلان انتخابات را بتأخیر انداخته است خوب بود در ظرف این پانزده روز لااقل تهیه و تدارکاتی برای انتخابات انجمن های نظارت

مجلسی میدید و هفت روز دیگر بدون جهت عقب میانداخت وزارت داخله بدون جهت تشکیل انجمن نظارت را به بیست و هفتم شعبان موکول کرده است ایراد و اعتراض بنده مستقیماً متوجه بوزارت داخله است که هیچ حق نداشته است هفت روز دیگر هم از حقوق عمومی مقراض کند یا نوزده روز که از حقوق عمومی کاسته هفت روز دیگر هم بر دوش حقوق عمومی بار کنند ازین هم که بگذریم راجع به ایالات ها و ولایات چنان که در جلسه خصوصی هم مذاکره شد مدتی است که شنیده میشود اوراق انتخابات و نظامنامه ها ارسال شده است مع ذلک وزارت داخله مینویسد بعد از دستور العمل و اوراق لازمه بعقیده بنده چیزی است که در قانون مینویسد اوراق لازمه یعنی تعرفه و تعرفه را اهالی ولایات و ایالات بعد از صدور فرمان انتخابات کرد بایستی قطعاً سه ماه یا خرد در وقت تعیین مانده اعلان شود) دارا باشند و الاحقوق عمومی ساقط میشود اهالی ایالات و ولایات میتواند اوراق انتخابات را چاپ کنند در اداره حکومتی و در نزد کتاب فروشان و در نزد مردم حاضر نمایند و خودشان مطابق قانون جاریه در مملکت اعلان انتخابات را بکنند ولی بالاخره برای حفظ نظم و انتظامات عمومی و برای اینکه قانون انتخابات گذشته متأسفانه انتخاب هیئت نظار را از خصایص حکام قرار داده است و یکی از اعتراضات ما هم آن بود نظر باین قضایا ممکن است اهالی منتظر فرمان انتخابات بشوند ولی نباید منتظر وصول تعرفه ها و سایر اوراق ضروری بشوند

فرستادن اوراق راجع بان انتخابات بعقیده من يك امر غیر قانونی است و دست دولت را از برای تأخیر انتخابات بیشتر باز میکند از این هم میگذریم و میگویم شاید در آتی در دست شود دیگر دستور المل یعنی چه بنده خیلی میل دارم وزارت داخله اطلاعات کافی تری ببندد و رفقای بنده بدهند دستور العمل را اینجا معنی کنند اگر معنی دستور العمل مراعات نظامنامه و قانون انتخابات چنان که عرض کردم نظامنامه و قانون انتخابات در ایالات هست و مکرر به طبع رسیده و فرستاده شد و حکام محال دارند

از اصفهان آورند
ملك الشعراء - بر فرض هم که مقصودشان قانون باشد باید بنویسند نظامنامه انتخابات نه دستور العمل این کلمه لاستیکی و کش دار را نمیتوانیم با صمیمیت تلقی کنیم ما باین کلمه کاملاً اعتراض داریم زیرا این کلمه بدولت حق میدهد که در هر نقطه از ولایات و ایالات که اراده او تعلق نگرفت انتخابات را جریان دهد دستور العمل نفرستد بنده نسبت به هفت روزی که انتخاب انجمن مرکزی بتأخیر افتاده و باین عبارتی که اعلان انتخابات ولایات و ایالات را موکول بدادن دستور العمل میکند بنام حقوقی عمومی اعتراض می

کنم و گمان نمینمایم با سوابق قانونی و با علاقه تام و تمامی که سرعت جریان انتخابات و با وحشتی که عموم آقایان نمایندگان و اهالی ایران از ایجاد فترت دارند هیچیک از نمایندگان با این اعتراض های وارد بر وزارت داخله مخالف باشند در اینجا هم مقصودم اظهار مخالفت نبود میخواستم آقایان از رئیس محترم مجلس تقاضا نمایند بوزارت داخله بایهت دولت نوشته شود این سطر از اعلان حذف و فرمان همایونی و دستخط ریاست وزرا اعلان کنند و این اعلان ها را جمع آوری نمایند زیر این اعلان ما را نگران میکنند که شاید خدای نکرده دولت در نظر دارد پس از ختم مجلس باین وسیله بحران و فترتی در مملکت ایجاد نماید (بعضی گفتند صحیح است)
نایب رئیس - مستشار السلطنه (اجازه)

مستشار السلطنه - همانطور که اظهار کردند بنده هم اعتراضی بتدکرایشان ندارم و تصدیق میکنم که در خصوص دادن اعلان انتخابات تأخیر شده ولی علت قسمت عمده تأخیر این بود که نظر آقایان نمایندگان در خصوص اصلاح بعضی مواد قانون انتخابات معلوم نبود و الا هیئت دولت بر روی يك اساس و علاقه تامی اولین لایحه که تقدیم مجلس شورای ملی کرد اعتباری بود که برای انجام امر انتخابات عمومی مملکت تقاضا کرد و بایک حسن نظری از طرف مجلس شورای ملی پذیرفته شد ولی موجب تأخیر همان علاقه مندی اکثر نمایندگان با اصلاح چند ماده ضروری قانون انتخابات بود و تا آخرین جلسه مجلس شورای ملی هم آقای شیخ الاسلام و بعضی از آقایان دیگر هفت هشت ماده ضروری آن قانون را

(همه بین نمایندگان)
مستشار السلطنه - دولت هم احساس کرد که مجلس شورای ملی معتقد است باینکه این نظامنامه را اصلاح کنند و مجلس هم چندین ماده اش را که ضرورت داشت در تحت نظر گرفت و کمیسیون تشکیل داد و بالاخره همین آقای نایب رئیس که الساعه رئیس هستند بلکه اکثریت مجلس لازم دانستند قبل از اعلان انتخابات هفت هشت ماده آن اصلاح شود پس از نقطه نظر نصف عدالت نمیشود بدولت ایراد کرد و گفت این تعویق را دولت حاضر باهت شد و راجع به ایالات و ولایات هم در تمام نقاط تعرفه و اوراق انتخابات را ندارند و بایستی آن دستور العملها و اوراق را با ایالات و ولایات بدهند مثلاً در سیستان یا سایر جا های دور دست ممکن است آن اوراق را تهیه نکرده باشند چنانکه سابقه دارد و معلم و سایر چیزها را هم عند الحاجة از مرکز میفرستند .
پس از نقطه نظر عدالت و نصف تنمی

شود گفت این مدت زیاد است مخصوصاً نسبت باین دولت که اول دولتی است بعقیده بنده که تعظیم بشعائر مشروطیت میکند و ملامت ثابت کرده ظن بردن ناروا است بلکه خطا است .
بنده باینکه علاقه دارم بیکروز هم نباید تأخیر شود در اینجا موظف بودم برائت ذمه دولت را ابراز کنم که قید وصول دستور العمل برای تأخیر نیست بلکه برای سرعت امر انتخابات است .

(گفته شد صحیح است)
نصرت الدوله - اینطور نیست
نایب رئیس - خیلی از آقایان اجازه خواسته اند وقت هم گذشته . آقای شیخ الاسلام
(همه بین نمایندگان)
نایب رئیس - معلوم میشود آقایان بجلس اهمیت نمیدهند .
آقایان لازم میدانند در این موضوع مذاکره شود؟

(بعضی گفتند خیر)
شیخ الرئیس - روز ۳ شنبه اول جلسه خوب است مذاکره شود
نایب رئیس - پس همین موضوع را در اول جلسه روز ۳ شنبه مطرح میکنیم و آنوقت آقایانی که اجازه خواسته اند مذاکره بفرمایند .

گروسی - بنده در جزء دستور شدن این مسئله عرض دارم
نایب رئیس - بفرمائید
گروسی - بنده عرض میکنم این مسئله نیست که جزء دستور شود فقط اعتراضی شد و موجه هم بود و باید مجلس از دولت توضیح بخواهد این قید وصول دستور العمل برای چه بوده و چرا وزارت داخله عبارتی را که مخالف با قانون است در اعلان ذکر نموده .

این مسئله نیست که آنقدر بیا هو بکنید . هیچ کدام از آقایان هم مخالف با این تقاضا نیستند مقام استیضاح هم نیست فقط بایستی تذکر داده شود
نایب رئیس - در این موضوع خیلی اجازه خواسته اند قرار شد که اجازه ها محفوظ بماند برای روز ۳ شنبه

ارباب کیخسرو - به بنده اجازه میفرمائید ؟
نایب رئیس - بفرمائید
ارباب کیخسرو - بنده نمیدانم چه مذاکره میشود اینجا آقای ملك الشعراء اعتراضی کردند و در تحت توضیح خیلی روشنی معنی دستور العمل را از دولت سؤال کردند که در مقابل قانون این کلمه دستور موضوع نداشته است . جواب را باید از دولت بخواهند و مطرح شدن آن در این جا موضوع ندارد و معلوم نیست ما در چه مذاکره میکنیم
نایب رئیس - آقای مسارات (اجازه)

آقاسید محمد رضا مساوات - بنده هم با آقای ارباب موافقم و با تأخیر انتخابات مخالفم باید دید چه چیز موجب این تأخیر شده است و چرا يك هفته تشکیل انجمن نظار را بتأخیر انداخته اند . یکی هم اینکه چرا کلمه دستور العمل را نوشته اند این دو توضیح را باید از دولت خواست .
نایب رئیس - آقای تدین (اجاره)

تدین - متأسفانه بنده قبل از این مذاکرات اخیر میخواستم سؤال کنم این موضوع مطرح هست یا نیست
نایب رئیس - مطرح نیست
تدین - پس چرا هفت هشت فقر قبل از بنده حرف زده اند

نایب رئیس - عده برای رأی و مذاکره هیچیک کافی نیست اگر آقایان اجازه دهند در موضوع این عبارت از وزارت داخله استیضاح شود .
(گفتند صحیح است)

نایب رئیس - مجلس را ختم میکنیم بقیه مذاکرات و دستور میماند برای روز سه شنبه
(جلسه یکساعت بعد از ظهر بختامه رسید)
رئیس مجلس مؤتمن الملك
جلسه ۲۵۵

صورت مشروح مجلس
یوم سه شنبه ۲۰ حمل ۱۳۰۲
مطابق ۲۳ شعبان ۱۳۴۱

(مجلس دو ساعت و ربع کم قبل از غروب بریاست آقای مؤتمن الملك تشکیل گردید)
صورت جلسه یوم یکشنبه ۱۸ حمل را آقای امیر ناصر قرائت نمودند
رئیس - نسبت بصورت جلسه ایرادی نیست؟ آقای کازرونی (اجازه)

آقا میرزا علی کازرونی - نظر بفاجمه اخیری که در تنگستان اتفاق افتاده و در واقع يك جریحه بزرگی بر قلوب علاقه مندان وارد ساخته بنده لازم میدانم که در خصوص وضعیت آنجا و حالات مردم جنوب ایران یعنی اهالی دشتی و دشتستان که در حقیقت سرحداران بی مواجب ایرانند تذکر بدهم و توجه آقایان نمایندگان را نسبت بآنها معطوف دارم که شاید با توجهات آقایان نمایندگان بقایای ماباقی ماند و در اینجا لازم میدانم مختصری از حالات مردم دشتی و دشتستان بعرض برسانم مردم دشتی و دشتستان و مخصوصاً سواحل جنوبی ایران مردمی هستند مذهبی دینی - شجاع - غیور و بمقتضای این ملکات زیر بار تجاوزات هیچ کس غیر از ایرانی نمیروند و حال و صفت آنها اینطور است و با این خصایص که دارا هستند مطیع و فرمان بردار و فداکار در راه وطن و این مسئله